

УДК 373.3.016:82.09(477)«18/19»
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.66-1.3>

Г. В. Підлужна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри лінгвометодики та культури фахової мови
Житомирського державного університету імені Івана Франка

О. М. Марущак

кандидат педагогічних наук,
в. о. завідувача кафедри лінгвометодики та культури фахової мови
Житомирського державного університету імені Івана Франка

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МЕТОДИКИ ЧИТАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (XIX – СЕРЕДИНА XX СТОЛІТТЯ)

Статтю присвячено дослідженню процесів становлення й розвитку методики читання в українських початкових школах XIX – середини XX століть. Акцентовано на значущості проблеми історико-методичних досліджень для модернізації сучасної шкільної літературної освіти. На основі аналізу праць вітчизняних науковців, педагогів, письменників та громадських діячів того часу авторами визначено наукові напрями розвитку методики читання в початкових школах. Зокрема, здійснено огляд та охарактеризовано методичні ідеї О. Духновича, П. Куліша, Т. Шевченка, М. Корфа, М. Драгоманова, І. Франка, Лесі Українки, Х. Алчевської, Т. Лубенця, С. Русової, І. Огієнка.

З'ясовано, що українська педагогіка до середини XIX століття окреслила лише окремі напрями розбудови національної освіти. Із 50–60-х років XIX століття поступово починає розроблятися науково обґрунтована методика читання. Авторами досліджено, що тогочасні прогресивні українські вчені, педагоги, письменники й громадські діячі у складних соціально-економічних та політичних умовах відстоювали право на створення й розвиток в Україні шкіл, де б навчання велося рідною мовою, дбали про виховання молодших школярів на кращих зразках художніх творів. Вони приділяли велику увагу цілісності аналізу твору в єдності змісту й форми, розвитку творчого мислення, виразному читанню як засобу активізації читацьких інтересів. Особлива увага зверталася на зміст книжок для читання, їхню виховну спрямованість, на розвиток пізнавальних інтересів та емоційної сфери школярів.

У статті зроблено висновок, що становлення методики читання в українській початковій школі розпочалося з середини XIX століття, а до середини XX століття зусиллями вчених, педагогів, письменників і громадських діячів були розроблені основні науково-методичні засади духовного розвитку учнів засобами художньої літератури. Автори окреслюють перспективи наукових досліджень у визначеному напрямі, корелюючи їх із метою сучасної початкової освіти.

Ключові слова: методика читання, українська школа, молодші школярі, художня література, читацькі інтереси, учені, педагоги, письменники, громадські діячі.

Постановка проблеми. Кожна епоха соціального й духовного розвитку суспільства ставить нові вимоги до викладання літератури в школі. Нинішня перебудова системи освіти відбувається в умовах переоцінки суспільних цінностей, стимулює до пошуку нових резервів педагогічного впливу. За цих умов зростає інтерес до вивчення педагогічних надбань минулого, використання традицій національної школи. Усе, що здобує наполегливою працею багатьох поколінь учителів, творчо осмислене педагогічною наукою й витримало перевірку часом, має стати надбанням сучасної літературної освіти. Отже, аналіз методичної спадщини визначених педагогів і методистів надзвичайно важливий для подальшого розвитку теорії та практики викладання літератури в школі.

Значний інтерес, на наш погляд, становить теоретична та методична спадщина, що охоплює період становлення й розвитку методики читання в українській початковій школі XIX – середини XX століть.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць з питань розвитку теорії та практики викладання літератури в загальноосвітніх школах України XIX – середини XX століть засвідчив, що ця проблематика розглядалась у працях відомих учених Н. Волошиної, А. Лісовського, О. Мазуркевича, Є. Пасічника, С. Пультера, Т. Сокур-Фарини, С. Чавдарова та ін. Генезис науково-методичної спадщини корифеїв національної методики літератури розглянуто в дослідженнях науковців М. Антошак, Н. Голуб, Л. Драчук, В. Сиротенко, В. Стеценка, О. Міхна,

Н. Логвіненко, Т. Кучер, Т. Яценко та ін. Під час аналізу спеціальної наукової літератури було з'ясовано, що проблеми становлення й розвитку методики читання в національній початковій школі XIX – середини XX століть є менш вивченими, що й зумовило вибір теми нашого дослідження.

Мета статті – аналіз науково-методичної спадщини розробників методики читання в українських початкових школах XIX – середини XX століть як арсеналу цінних педагогічних ідей для сучасного навчально-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел засвідчив, що в XIX столітті відбувався процес поступового становлення такої галузі педагогічної науки, як методика читання молодших школярів. Відомий вітчизняний учений О. Мазуркевич зазначав, що прогресивні українські педагоги й письменники того часу в складних соціально-економічних та політичних умовах відстоювали «право на створення і розвиток в Україні шкіл для дітей трудящих, де б навчання велося рідною мовою, <...> дбали про вивчення літератури в школі, про виховання молодих поколінь на кращих художніх творах» [1, с. 69].

Становленню методики читання значною мірою сприяло створення перших шкільних підручників. Так, визначний представник культурно-просвітницького руху на Закарпатті О. Духнович (1803–1865) видав перший у Західній Україні буквар – «Книжку читальну для початківців» (1847 р.). Велику увагу педагог приділяв ідеї народності у вихованні, сприяв розвитку інтересу до знань та формуванню пізнавальної активності за допомогою книжки. У виданому в 1857 р. у Львові першому підручнику з педагогіки О. Духнович виділив цілий розділ самостійній роботі учнів [2, с. 573].

Відомою була українська «Граматики» знаного українського просвітителя, історика, педагога, фольклориста П. Куліша (1819–1897), видана в 1854 р. Після вступної статті, в якій аналізувалася шкільна освіта в Україні, у підручнику подавалися різні види азбук (маленька, стрічна, крива та ін.) і поради вчителів. Далі пропонувалися розробки уроків навчання грамоти. Зміст текстів «Граматики» був спрямований на виховання любові до рідної землі, вивчення її історії та культури. Багато дбав П. Куліш і про освіченість народу та поширення в Україні кращих зразків світової літератури, перекладаючи українською мовою твори Гомера, Данте, Гете, Гейне, Шекспіра та ін. [2, с. 67].

Велика заслуга у створенні перших українських шкільних підручників належить і геніальному українському поетові, революціонеру-демократу Т. Шевченку (1814–1861), який у 1860 р. склав, а наступного року видав «Букварь южнорусский» для недільних шкіл. Після азбуки в ньому пода-

валися зв'язні тексти виховного спрямування, кращі зразки усної народної творчості. Буквар Т. Шевченка став помітним явищем у тогочасній методиці читання.

Аналіз наукової літератури дозволив зробити висновок, що українська педагогіка до середини XIX століття визначила лише окремі напрями розбудови національної освіти й виховання підрастаючого покоління, надаючи великого значення читанню рідною мовою. Однак методика читання в початкових класах як педагогічна наука не була розроблена повною мірою. У школах панувало схоластичне навчання, читання було механічним. Основне завдання, яке виконували учні, полягало в заучуванні напам'ять певного тексту й дослівному його переказуванні. Навчання велося за різними книжками, часто малодоступними за змістом. Лише з 50–60-х років XIX століття поступово починає створюватися науково обґрунтована методика читання. З'явилися шкільні читанки, які містили природничі, географічні статті, уривки з художніх творів, вірші. Коли діти їх читали, учитель мав пояснювати зміст прочитаного, допомагати його засвоювати. Так закладались основи методу, який у 60–70-х роках минулого століття одержав назву «пояснювальне читання» [3, с. 248–249].

Основи цього методу були закладені українським педагогом К. Ушинським (1824–1870). Створені ним читанки «Детский мир» (1861 р.) і «Родное слово» (1864 р.) та методичні рекомендації до них утвердили вимоги до добору й розміщення матеріалу для читання, що й нині є актуальними. Свідоме читання й бесіду К. Ушинський вважав основою вивчення мови. Надаючи великого значення наочності навчання, він уважав за необхідне в підручнику для початкових класів включати статті про наочні предмети природи. Педагог уперше розробив методику опрацювання творів різних жанрів. Зазначаючи, що методи та прийоми вивчення різного літературного матеріалу не можуть бути однаковими, педагог підкреслював важливість вступної й підсумкової бесід під час вивчення ділової статті, застерігав учителів від надмірності в тлумаченні під час читання художнього твору, оскільки це знижувало його емоційне сприймання [4].

Методику аналізу художнього твору вдосконалював відомий вітчизняний учений-методист М. Корф (1834–1883). Він приділяв велику увагу розвитку самостійного мислення, виразному читанню як засобу активізації читацьких інтересів, а також сімейному читанню. Особливо цінним у його методиці є утвердження необхідності цілісного аналізу твору в єдності змісту й форми.

Проблеми виховного впливу художньої літератури на особистість школяра-читача хвилювали не лише прогресивних вітчизняних учених і педагогів, а й письменників та громадських дія-

чів. Так, М. Драгоманов, І. Франко, Леся Українка, Х. Алчевська, Т. Лубенець, С. Русова, І. Огієнко вважали читання важливим засобом активізації пізнавальної діяльності учнів і джерелом їхнього духовного розвитку.

Одне з провідних місць у розвитку української національної системи навчання й виховання ХІХ століття належить видатному суспільно-політичному діячу, ученому й публіцисту М. Драгоманову (1841–1895). Приділяючи велику увагу принципу народності у вихованні, М. Драгоманов відстоював вивчення рідної мови в українських школах, уважаючи її засобом розвитку естетичних почуттів, моральності й національної самосвідомості. Надаючи великого значення початковому етапу навчання, М. Драгоманов підкреслював: «Якщо хочете, щоб процес навчання грамоти не притупляв жвавості вражень малоруських хлопчиків, а розвивав її, то починайте вчити їх по-малоруському» [5, с. 2]. При цьому вчений приділяв значну увагу читанню українською мовою: «Мова не тільки відіграє важливу роль при самому початковому навчанні читання; мова, відбиваючи життя і побут народу, є сама по собі засобом освіти. Тому вчитель, почавши пояснювальне читання, може і повинен через тлумачення слів розвивати в учневі і почуття витонченого зі здатністю до образного вираження, а також логічне мислення» [5, с. 2]. Осмислене читання тексту рідною мовою, на думку вченого, сприяє розвитку уяви учня, глибини та самостійності мислення, а від цього значною мірою залежить його естетичний, моральний і духовний розвиток.

Особливого значення у процесі формування особистості М. Драгоманов надавав усній народній творчості. Розглядаючи у зв'язку з цим проблеми дитячого читання, зокрема змісту книжок, учений пише: «Щодо матеріалу для читання, то, звичайно, він повинен бути взятий з якомога більш близького учневі світу, а такий матеріал дасть тепер лише народна словесність і близькі до неї твори». І далі радить: «Ще й досі далеко не зібране все багатство, яке являє собою малоруська народна словесність, але й те, що вже надруковано, містить матеріал, з якого можна скласти чудову хрестоматію» [5, с. 1]. Цікавими та актуальними є думки М. Драгоманова щодо виховного й розвивального значення поетичного слова у формуванні особистості: «Усім відомо, який гуманізуючий вплив справляє на душу поезія <...> Виховання народу за допомогою поезії змушує народ свідомо поважати себе і зберігати свою моральну людську гідність <...> Тому ми бажаємо, щоб пояснення малоруському народу, що є високим і людським в його історії та поезії, не було залишено без уваги системою народної освіти» [6, с. 2]. Педагогічні погляди М. Драгоманова й донині не втратили свого гуманістичного звучання.

Видатний український письменник, науковець, громадський діяч І. Франко (1856–1916) у своїх працях піддавав критиці сучасні йому галицькі читанки для народних шкіл, складені безсистемно, на зразок підручників із релігії (здебільшого невдалі переклади польських). Уроки за такими підручниками перетворювались на схоластичне читання й переказування текстів без навіть елементарного аналізу їхнього змісту. У статті «Ученицька бібліотека в Дрогобичі» читаємо: «Сеся система немов умисне вирахована на те, щоб зробити і найспосібнішого ученика тумакон, недоумком, <...> прогнати всяку охоту до самостійного мислення» [7, с. 35]. Такий стан викладання хвилював І. Франка, бо він уважав, що основне завдання школи – навчити дітей мислити й діяти самостійно. У статті «Конечність реформи учення руської літератури по наших середніх школах» він різко критикував спрощеність змісту й методів викладання літератури. Можливості для читання в позаурочний час були також обмеженими, тому що високохудожніми творами української та зарубіжної літератури шкільні бібліотеки не були укомплектовані, а з тих книжок, які потрапляли до шкільних бібліотек, вилучалися цілі сторінки. Обурюючись цим, письменник наголошує на великій ролі читання в розвитку пізнавальної діяльності учнів не лише в наукових працях, а й у художніх творах «Грицева шкільна наука», «Олівець», «До світла», «Малий Мирон», «Борис Граб» та ін.

Великого значення самостійному дитячому читанню надавала видатна українська поетеса, перекладачка, діячка культури Леся Українка (1871–1913). Наполегливо відстоюючи необхідність друкування в журналі «Дзвінок» кращих творів художньої літератури для дітей, вона мріяла створити такий дитячий журнал, який би відповідав її поглядам щодо розвитку особистості засобами художнього слова. Хоча цій мрії здійснитися не вдалося, твори, написані Лесею Українкою для дітей, увійшли в золотий фонд дитячої літератури. Поезії Лесі Українки виховують і нині творче мислення, високі почуття людської гідності («Як дитиною, бувало...», «Мрії» та ін.). Поетеса вважала, що виховання дітей має вестися з урахуванням усіх проблем суспільного життя, різко критикувала сучасну їй літературу для позакласного читання, зауважувала, що перелік книжок, дозволених для шкільних бібліотек, надто убогий.

Леся Українку, передусім, цікавила початкова школа, яка, на думку письменниці, покликана навчати всі верстви населення. Вона негативно оцінювала тогочасний рівень знань учнів початкової школи. «Є багато таких, – підкреслювала поетеса, – що по три, по чотири роки до школи ходили, проте читати ледве-ледве тямлять» [8, с. 107]. Особливо поетесу турбувало те, що

вся система навчання в школах була спрямована на пригнічення творчої активності учнів, а не на її розвиток.

Великий внесок у підвищення ролі читання в системі народної освіти зробила видатна педагогиня Х. Алчевська (1841–1920). Разом із колективом учителів Харківської недільної школи вона створила методико-бібліографічний покажчик «Що читати народові?» (3 томи, 1884–1906 рр.). Х. Алчевська також писала для дітей оповідання, які публікувалися в журналі «Детское чтение». У листі до Л. Толстого Х. Алчевська писала: «Що становить нашу справжню гордість, так це ведення бібліотеки: ми рецензуємо кожную книгу перед тим, як вона надійде до школи, читаємо рецензії в нашому педагогічному засіданні, тоді даємо читати десяткам учениць, різних за віком і різного розвитку, розпитуємо, як засвоєно ними і чи сподобалось прочитане, і записуємо з їх слів у наші шкільні зошити» [9, с. 102]. Унаслідок проведеної дослідницької роботи Х. Алчевська дійшла висновку, що художня література ефективно впливає на розвиток світогляду читачів, формування емоційної сфери, на їхню громадську активність.

Особливу увагу питанням активізації пізнавальної діяльності під час читання приділяв видатний педагог і громадський діяч Т. Лубенець (1855–1936). Аналізуючи методику читання в дореволюційних початкових школах, педагог дійшов висновку, що в них переважно дбали про механічне читання. Про різні форми читання, які б викликали активність учня, сприяли б свідомому засвоєнню прочитаного, не йшлося взагалі. Водночас у деяких школах переважали уроки так званого «словотлумачного» читання, які будувалися, передусім, на докладному поясненні не лише речень, фраз, а й окремих слів. Тогочасні методичні посібники рекомендували ставити так багато запитань для з'ясування змісту невеликого за обсягом твору, що діти втрачали змогу відчувати його художню красу, емоційно його сприйняти.

Т. Лубенець уважав, що педагог має не тільки вчити школярів читати й переказувати прочитане, але й розуміти зміст твору, його основні думки, відчувати красу мови. У статті «Про книги для читання в школі» педагог зосередив увагу на самому процесі навчання читати, на позакласному самостійному читанні, а також проаналізував книжки для читання (читанки й хрестоматії) сучасних йому авторів. Він закликав підносити роль позакласного читання для активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі самостійної роботи над книжкою. Педагог також наголошував на тому, що в методиці навчання читати важливим є зразок читання вчителем.

Слушними були твердження Т. Лубенця про те, що книжка для читання має виховувати в дітей благородні почуття, а не лише навчати їх. Він

зазначав: «Давно відомо, що моральне виховання є сумою не абстрактних понять, але відповідних міцних навичок поведінки» [10, с. 234]. Великого значення педагог надавав естетичному вихованню засобами книжки. Він переконував, що в книжках для позакласного читання мають міститися твори про природу рідної країни, що сприятиме вихованню в дітей почуття прекрасного. Неабияку роль можуть відігравати також науково-популярні статті, мета читання яких «полягає в тому, щоб методом повідомлення найбільш корисних відомостей прагнути до розвитку в дітях кмітливості і пробудження в них інтересу до читання серйозного і ділового» [10, с. 242].

Відома письменниця, громадська діячка, керівник дошкільної та позашкільної освіти в уряді першої Української Народної Республіки С. Русова (1856–1940) залишила величезну педагогічну спадщину, яка стала нам доступною лише відносно недавно. В її творах висловлено багато цікавих думок, ідей з актуальних проблем розвитку народної освіти, що не втратили гостроти й донині. Найвиразніше педагогічні погляди С. Русової викладені в її працях «Теорія і практика дошкільного виховання», «Нова школа соціального виховання», «Позашкільна освіта» та ін. Серед проблем, які особливо цікавили С. Русову, провідне місце займав духовний розвиток особистості засобами рідної мови. На думку педагога, вирішуючи завдання активного розвитку мовлення дитини в дошкільний і молодший шкільний періоди, батьки, вихователь дошкільного закладу, учитель початкових класів мають давати змогу дітям вільно розмовляти на цікаві для них теми, навчати самостійно складати невеличкі твори та, що особливо важливо, знайомити їх із художніми творами, написаними рідною мовою, цікавими за змістом і формою. Вона писала: «Кожне оповідання мусить бути, перш за все, художнє, давати дітям своєю красою, своїм змістом радість, радістю викликати думку, чарувати й серце, й розум» [11, с. 82].

Проблеми виховання школярів-читачів, вироблення в них потягу до книги й формування навичок читацької самостійності завжди турбували І. Огієнка (1882–1972) – визначного культурного, церковного й наукового діяча, організатора національної освіти в Україні, ученого-славіста, історика, педагога. Серед перших методичних праць І. Огієнка-вчителя були видання, що безпосередньо стосувалися проблем дитячого читання: «Тетрадь для літературного розбору и записывания прочитанных книг. Пособие для домашнего и классного чтения» (Київ, 1914); «Тетрадь для списывания и разбора стихотворений и басен» (Київ, 1915); «Тетрадь для записывания прочитанных книг» (Київ, 1916). Ці праці є надзвичайно цікавими, оскільки в них подано «Правила виразного

читання», рекомендації щодо самостійної роботи з книжкою, аналізу художніх творів тощо. За формою це перші в Україні зошити з друкованою основою. Особливістю «Огієнкових зошитів» є те, що в них автор запровадив запитання й завдання різного рівня складності, які дозволяли застосувати диференційований підхід до навчання. На нашу думку, на особливу увагу заслуговують правила для читачів, подані в першому зошиті. У них виразно простежується ставлення автора до книжки як до одного з найцінніших надбань людства, його прагнення прищепити школярам любов до читання, виробити навички самостійного користування книжкою. Ці правила є актуальними й сьогодні. «Огієнкові зошити» цікаві також із погляду запропонованих схем літературного аналізу творів. Виховній меті підпорядковувалися запитання-роздуми: «Хто з дійових осіб мені найбільше сподобався і чому?», «На кого з героїв я хотів би бути схожим?» тощо [12, с. 56–58].

Упродовж чотирьох років (січень 1934 року – березень 1937 року) в 39 номерах «Рідної мови» І. Огієнко видрукував ще один посібник для школярів – «Рідне слово. Початкова граматики української літературної мови (для першого року навчання й самоуків)». Добираючи дидактичний матеріал для свого посібника, І. Огієнко знайомив дітей із кращими творами класиків української літератури Л. Глібова, І. Котляревського, П. Куліша, О. Олесья, І. Франка, Т. Шевченка та ін., сприяючи естетичному засвоєнню школярами українського слова [13]. Педагогічні ідеї І. Огієнка залишаються актуальними донині, вони потребують подальшого вивчення й використання в практиці сучасної початкової школи.

Висновки і пропозиції. Таким чином, аналіз наукових джерел за темою статті дав змогу констатувати, що становлення методики читання в українській школі розпочалося з середини ХІХ століття, а до середини ХХ століття зусиллями вчених, педагогів, письменників і громадських діячів були розроблені основні теоретичні засади духовного розвитку школярів засобами художньої літератури:

– поєднавши пізнавальну й естетичну функції художньої літератури, читання можна зробити не лише засобом пізнання навколишньої дійсності, розвитку самостійного мислення, а й сформулювати за його допомогою високі естетичні ідеали, активну життєву позицію;

– рівень ідейно-естетичного аналізу художніх творів значною мірою впливає на розвиток читацької активності учнів;

– особливі уваги потребує добір для читання лише досконалих в ідейно-художньому аспекті творів, що здійснюватимуть позитивний вплив на особистість школяра-читача.

Стаття не претендує на остаточне й вичерпне дослідження окресленої проблеми. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні проблеми творчого використання вчителями початкових класів методичної спадщини минулого на уроках літературного читання в Новій українській школі.

Список використаної літератури:

1. Мазуркевич О.Р. Нариси з історії методики української літератури. Київ : Рад. шк., 1961. 375 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР. Москва : Педагогика, 1988. 640 с.
3. Методика викладання української мови : навч. посібник / за ред. С.І. Дорошенка. Київ : Вища шк., 1992. 398 с.
4. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Твори : у 6 т. Київ : Рад. шк., 1952. Т. 4. 518 с.
5. Драгоманов М.П. Педагогическое значение малорусского языка. *С.-Петербургские ведомости*. 1866. № 93. С. 1–2.
6. Драгоманов М.П. Народные школы в Юго-Западном крае. *С.-Петербургские ведомости*. 1865. № 318. С. 1–2.
7. Франко І.Я. Педагогічні статті і висловлювання / упор. О.Г. Дзевєрін. Київ : Рад. шк., 1960. 230 с.
8. Леся Українка. Твори : у 10 томах. Київ : Дніпро, 1965. Т. 9. 530 с.
9. Алчевская Х.Д. Передуманное и пережитое. Москва : Тип. И.Д. Сытина, 1912. 203 с.
10. Лубенец Т.Г. Педагогические беседы. Санкт-Петербург : Изд. книж. магазина П. Луковникова, 1913. 578 с.
11. Русова С. Дошкільне виховання. Катеринослав : Укр. вид-во, 1918. 162 с.
12. Ляхоцький В. Із педагогічної спадщини І. Огієнка. *Початкова школа*. 1997. № 3. С. 56–58.
13. Огієнко І. й утвердження гуманітарної науки та освіти в Україні : збірник матер. всеукр. науково-практ. конф. Житомир : Журфонд, 1997. 104 с.

Pidluzhna H., Marushchak O. The Formation and Development of Reading Methodology in Ukrainian Elementary School (XIX – mid XX century)

The article is devoted to the study of the formation and development processes of reading methodology in Ukrainian elementary schools in the period of the nineteenth up to the middle twentieth century. The attention is paid to the significant problem of historical and methodological researches in modernization of present-day school literary education. On the basis of a critical research analysis of national scholars, educators, writers and public figures, the authors determined the scientific directions of the development of reading methodology in primary schools. In particular, the methodological ideas of O. Dukhnovich, P. Kulish, T. Shevchenko, M. Korf,

M. Drahomanov, I. Franko, Lesia Ukrainka, H. Alchevskaya, T. Lubents, S. Rusova, I. Ogienko were reviewed and characterized.

It is found that Ukrainian pedagogy, until the middle of the XIX century, outlined only certain directions of national education development. From the 50's to the 60's of the XIX century, a scientific reading methodology began to develop. The authors investigated that progressive Ukrainian scholars, educators, writers and public figures of that time, in difficult socio-economic and political conditions, asserted the right to create and develop schools in Ukraine in their native language, to take care of educating young learners on the best models of writing. They paid great attention to the integrity of the works' analysis in the unity of content and form, the development of creative thinking, expressive reading as a means of activating the reader's interests. Particular attention was paid to the content of reading books, their educational orientation, the development of cognitive interests and the emotional sphere of young learners .

The article concludes that the formation of reading methodology in Ukrainian elementary school began in the middle of the XIX century, and by the middle of the XX century the efforts of scientists, educators, writers and public figures had developed the basic scientific and methodological foundations of spiritual development of students by means of fiction. The authors outline the prospects of scientific research in a specific direction, correlating them with the purpose of modern elementary education.

Key words: *reading methodology, Ukrainian school, young learners, fiction, reading interests, scientists, teachers, writers, public figures.*